

NEBOJŠA KUZMANOVIĆ – KRISTIJAN OBŠUST

Archív Vojvodiny

Činnosť inštitúcie a projekt výskumu vojnových zločinov proti Slovákom na území Autonómnej pokrajiny Vojvodina počas druhej svetovej vojny

Archív Vojvodiny je ústredným archívom a domovskou inštitúciou na území Autonómnej pokrajiny Vojvodiny (Srbská republika). Bol založený v roku 1926 pod názvom Štátny archív v Novom Sade. Archív od svojho založenia až dodnes niekoľkokrát zmenil názov, ako aj priestor. Dnešný názov nesie od roku 1970, pričom sa v súčasnej budove, ktorá je upravená pre jeho potreby, nachádza od roku 1989. Budova, v ktorej dnes pracuje archív, bola postavená v roku 1901 a v roku 2007 bola vyhlásená za kultúrnu pamiatku. Archívne depo má kapacitu pre 12 kilometrov archívneho materiálu. Dnes je v Archíve uložených viac ako 9 km archívneho materiálu, respektíve asi štyridsať miliónov dokumentov.

O histórii, fondoch a činnosti Archívu Vojvodiny

Archív Vojvodiny je inštitúcia na ochranu archívneho materiálu a registratívneho materiálu, vytvorená prácou právnických a významných fyzických osôb, ako aj rodín na území AP Vojvodiny. Archív zaznamenáva, preberá, chráni, zriaďuje, spracúva, zverejňuje a umožňuje verejné sprístupnenie archívnych materiálov tvorcov, ktorí prestali pracovať, ako aj materiály staršie ako tridsať rokov tých tvorcov, ktorí ešte stále pracujú. V archívnych fondoch sa nachádzajú archívne materiály pokrajinských (t.j. oblastných) a štátnych orgánov predchádzajúcich štátov, ktoré zahŕňali územie dnešnej AP Vojvodiny, ako napríklad Habsburskej monarchie, Rakúsko-Uhorska, Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov, Juhoslovanského kráľovstva a socialistickej Juhooslávie (1945 – 1991). Archívne fondy pozostávajú i z archívnych materiálov inštitúcií, verejných spoločností a iných tvorcov, ktorí pôsobili na území dnešnej AP Vojvodiny. V archíve sa tiež uchováva materiál, ktorý vznikol mimo tohto územia v určitých historických obdobiach a ktorý je dôležitý pre históriu tejto oblasti. Archívny materiál, vedený a odborne udržiavaný Archívom Vojvodiny autenticky svedčí o činnosti, živote a diele, ako aj o politických, sociálno-ekonomických a kultúrno-historických okolnostiach, v ktorých jeho tvorcovia žili a pôsobili.

Archív v rámci svojej základnej činnosti sleduje a študuje vývoj archívnej teórie a praxe a navrhuje opatrenia na jej zlepšenie. Archív Vojvodiny zároveň vedie zákonom predpísané záznamy o archívoch, archívnych oddeleniach, archívnych materiáloch, archívnych fondoch a zbierkach v AP Vojvodine, dohliada a poskytuje odbornú pomoc archívom a archívnym oddeleniam AP Vojvodiny a na základe zhromaždených údajov analyzuje situáciu v archívoch AP Vojvodiny. Archív Vojvodiny tiež sleduje prúdy modernej informačnej spoločnosti a rozvíja vlastný informačný systém s uplatňovaním medzinárodných archívnych štandardov – *Všeobecný medzinárodný štandard pre archívny popis ISAD (G)* a *Medzinárodný štandard pre archívne záznamy právnických osôb, fyzických osôb a rodín (rodov) ISAAR (CPF)* – ktoré prijala Medzinárodná archívna rada. Archívny materiál v Archíve je uložený v mobilných elektrických „vlakoch“, zatiaľ čo archívne depá sú vybavené vlhkomermi a teplomermi, ktoré riadia klimatické podmienky vo vnútri depa.

Archív do dnešného dňa pripravil viac ako 150 analytických inventárov s viac ako 500 000 analytických popisov, ktoré tvoria jadro informačného systému Archívu Vojvodiny (ISAV). Analytické inventáre a katalógy vybraného obsahu dokumentov sa vyhotovujú predovšetkým pre archívne fondy vytvorené pred rokom 1918, ktorých materiál

bol písaný v latinskom, nemeckom (gotickým písmom), ako aj v maďarskom jazyku.

Činnosť archívu je v súčasnosti rozdelená do dvoch sektorov (pre všeobecnú a základnú činnosť), v rámci ktorých existuje päť osobitných oddelení: Oddelenie pre dokumentáciu, informácie a informačný systém; Oddelenie digitalizácie a mikrofilmovania; Oddelenie služieb archívneho depa; Oddelenie zriaďovania a spracovania staršieho archívneho materiálu (do roku 1918) a Oddelenie zriaďovania a spracovania novšieho archívneho materiálu (od roku 1918). Okrem uvedeného je súčasťou archívu aj Laboratórium na konzerváciu a obnovu archívnych materiálov a archív disponuje aj bohatou knižnicou s tisíckami kníh, kníhviazačstvom, galerijným priestorom a sálou pre bádateľov.

Archív Vojvodiny získal za svoju odbornú, vedeckú a kultúrnu prácu niekoľko spoločenských uznaní a ocenení: *Rad za zásluhy o národ* – cena Predsedníctva SFRJ (1986); *Zlatý archív* (1999); *Iskru kultúry* (2006). Dekrétom prezidenta Republiky bol v roku 2016 Archív Vojvodiny vyznamenaný *Sretným radom druhého stupňa* za mimoriadne zásluhy o zachovanie kultúrneho a historického dedičstva od vtedajšieho prezidenta Srbskej republiky pri príležitosti 90 rokov existencie a úspešnej práce.

Najstarším dokumentom v Archíve Vojvodiny je pergamenový fragment rukopisu, ktorý podľa výsledkov odbornej paleograficko-archeografickej analýzy, ako aj výsledkov rádiokarbónovej analýzy metódou C 14 pochádza z konca 12., respektíve začiatku 13. storočia. Tento rukopis bol napísaný na pergamene a väčšina textu je napísaná čiernym atramentom. Jedinou výzdobou v rukopise sú jednoduché cinabarové iniciály. Ide o dvojlist z *Breviára* napísaný po latinsky karolínskou minuskulou. Text predstavuje časti bohoslužby.

Archív Vojvodiny dnes uchováva a odborne udržiava asi 9000 metrov archívneho materiálu rozvrhnutého do 566 archívnych fondov a zbierok. Archívny materiál vznikol v období od 12. storočia do roku 2010. Archívny materiál je vyhotovený v latinskom, nemeckom (gotickým písmom), maďarskom, srbskom ľudovom a spisovnom jazyku z rôznych epoch, ako aj v jazykoch etnických spoločností, ktoré žili alebo žijú na území Vojvodiny (slovenský, rumunský, rusínsky atď.). Okrem vyššie uvedeného existujú dokumenty v iných jazykoch (francúzština, taliančina, gréčtina atď.). V Archíve sa uchováva aj archívny materiál, ktorý vznikol prácou správnych orgánov a verejných služieb z obdobia Habsburskej monarchie a rakúsko-uhorskej ríše, Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov, Juhooslávského kráľovstva, Federatívnej národnej republiky Juhooslávie, Socialistickej federatívnej republiky Juhooslávie, Juhooslávanskej zväzovej republiky a Srbskej republiky. V tomto zmysle archívne fondy pozostávajú aj z orgánov AP Vojvodiny, súdnych orgánov, vojenských, kultúrnych, osvetov-

Základné informácie o priebehu realizácie projektu

Projekt súvisiaci s vyšetrovaním vojnových zločinov proti Slovákom, ktorého inštitucionálnym nositeľom je Archív Vojvodiny, nesie názov „Digitalizácia a prezentácia archívneho materiálu z fondu F.183. Archív Vojvodiny vytvorením tematickej internetovej platformy“ a je podporený Ministerstvom kultúry a informácií Srbskej republiky. V súvislosti s aktivitami na realizácii projektu do konca roku 2020 bude vytvorená a postavená osobitná tematická webová platforma s osobitnou doménou, na ktorej budú publikované všetky originálne správy (skeny originálnych archívnych dokumentov), ktoré sa nachádzajú v Archíve Vojvodiny. Okrem vyššie uvedeného zároveň bude zverejnená aj časť prekladu týchto archíválií v srbskom jazyku a v rámci internej databázy bude povolené vyhľadávanie podľa kľúčových slov. Týmto spôsobom sa tento archívny materiál sprístupní na ďalší výskum prostredníctvom prístupu online, ale aj na vyhľadávanie všetkým ostatným občanom, predovšetkým potomkom obetí.

Pokiaľ ide o ďalší výskum tejto témy, Archív Vojvodiny a Múzeum Slovenského národného povstania plánujú v priebehu roku 2021 spoločne vydať osobitné tematické vydanie vo forme zborníka prác venovaného výskumu tejto témy.

vých, vedeckých, zdravotníckych, sociálnych, ekonomických, športových, spoločensko-politických a náboženských inštitúcií, respektíve z inštitúcií, organizácií, spoločností a združení, ktoré pôsobili alebo pôsobia na území dnešnej AP Vojvodiny. Okrem uvedeného, Archív uchováva osobné a rodinné fondy významných občanov, ktorých aktivity sú dôležité pre dejiny AP Vojvodiny.

Archív Vojvodiny v posledných dvoch rokoch významne rozšíril svoju činnosť predovšetkým v súvislosti s otvorením inštitúcie voči verejnosti. V tejto súvislosti bol zorganizovaný celý rad prednášok, dielní, výstav a konferencií. Archív zároveň významne obohatil svoju vydavateľskú činnosť uvedením niekoľkých nových edícií, v ktorých vychádzajú publikácie, ktoré sú prístupné širokej verejnosti, nielen archivárom a akademickej obci. V tomto zmysle Archív spustil niekoľko online platforiem registrovaných v národnom a európskom direktóriu, na ktorých sa uverejňujú texty z oblasti archívnictva, konzervovania a reštaurovania, historiografie, ochrany kultúrneho dedičstva, ale aj celý rad diel zo širšieho spektra spoločensko-humanitných vied a interdisciplinárnych štúdií. Od polovice roku 2018, s príchodom nového vedenia do čela Archívu začala táto inštitúcia iniciovať celý rad národných a medzinárodných projektov, financovaných z mestských, pokrajinských, republikových a európskych fondov. Na medzinárodnej úrovni bol od polovice roku 2008 podpísaný celý rad protokolov o spolupráci s početnými inštitúciami z rôznych krajín. Jedna z uvedených dohôd o spolupráci bola podpísaná s Múzeom Slovenského národného povstania v októbri 2019.

Význam archívnych dokumentov z fondu ako historických prameňov pre štúdium obdobia druhej svetovej vojny

Okrem veľkého množstva významných fondov existuje v Archíve Vojvodiny aj Fond F.183, ktorý nesie názov *Komisia pre zisťovanie zločinov okupantov a ich pomocníkov vo Vojvodine – Nový Sad (1944 – 1948), 1941 – 1950*. Tento fond pozostáva z 81 kníh a 593 škatúl s archívnym materiálom, ktorých celková dĺžka je 73,7 metrov. Archívne dokumenty z tohto fondu patria k najdôležitejším archíváliám v Archíve Vojvodiny, respektíve k historickým dokumentom prvotriedneho významu pre štúdium obdobia druhej svetovej vojny na území AP Vojvodiny. S prihliadnutím na osobitný význam archívnych dokumentov, ktoré ho tvoria, je fond zaradený do kategórie kultúrnych statkov mimoriadneho významu.

Komisia pre zisťovanie zločinov okupantov a ich pomocníkov vo Vojvodine (ďalej v texte len: „Komisia“) bola ustanovená na *Druhom zasadnutí Antifašistickej rady národného oslobodenia Juhoslávie (AVNOJ)*, ktoré

sa konalo v Jajci (dnes Bosna a Hercegovina) v dňoch 29. až 30. novembra 1943. Zasadnutie AVNOJ-a bolo mimoriadne dôležité v súvislosti s formovaním, t. j. konštituovaním Federatívnej Národnej republiky Juhoslávie (FNRR). Na zasadnutí bola prijatá základná *Deklarácia*, na základe ktorej boli vynesené rozhodnutia, pričom niektoré mali ústavný charakter. Bolo, okrem iného, prijaté rozhodnutie, podľa ktorého bol AVNOJ konštituovaný ako „najvyšší, zákonodarný a výkonný zastupiteľský orgán ľudu“, čím bol ustanovený aj *Národný komitét oslobodenia Juhoslávie (NKOJ)* ako výkonný orgán AVNOJ-a, ktorý mal „všetky charakteristiky národnej vlády“. Okrem uvedeného bolo prijaté rozhodnutie Predsedníctva AVNOJ-a pod poradovým číslom 10, podľa ktorého bola v rámci Predsedníctva NKOJ vytvorená *Štátna komisia pre zisťovanie zločinov okupantov a ich pomocníkov*. Táto komisia bola vytvorená s cieľom „určiť zodpovednosť, nájsť a potrestať všetky osoby zodpovedné za zločiny, ktoré v Juhoslávii počas vojny spáchali a páchajú okupanti a ich pomocníci“. Berúc do ohľadu skutočnosť, že rozhodnutiami AVNOJ-a bola nová Juhoslávia založená ako federálny štát, postupne, od februára do novembra 1944 po vytvorení Štátnej boli vytvorené aj národné komisie pre územie každej z federálnych jednotiek. Národné komisie fungovali pod vedením Štátnej komisie. Zároveň bola okrem národných komisií zriadená aj pokrajinská komisia, ktorá neskôr pôsobila so sídlom v Novom Sade. Presný dátum vzniku tejto Komisie nebol doposiaľ spoľahlivo stanovený, ale Hlavný národnooslobodzovací výbor Vojvodiny začal svoju činnosť 21. novembra 1944, keď bol prijatý akt č. 30, ktorý zároveň vymenoval aj desať členov pokrajinskej Komisie.

Pokiaľ ide o samotnú organizačnú štruktúru pokrajinskej Komisie, komisia korešpondovala s národnými, ako aj so Štátnou komisiou. Berúc do ohľadu etnické zloženie obyvateľstva na území AP Vojvodiny, pokrajinská komisia sa predsa vyznačovala radom špecifik, ktoré ju do istej miery odlišovali od národných a Štátnej komisie. Tieto špecifiká pramenili aj zo skutočnosti, že počas druhej svetovej vojny bolo územie Vojvodiny rozdelené na tri okupačné zóny – keď územie Báčke bolo zahrnuté do horthyovského Maďarska, Srijem bol pod kontrolou Nezávislého chorvátskeho štátu, zatiaľ čo územie Banátu bolo pod priamou nemeckou kontrolou. Vnútorňa organizačná štruktúra Komisie bola koncipovaná tak, že pozostávala z niekoľkých úsekov, z ktorých každý bol zameraný na vykonávanie konkrétnych úloh v stanovenom rozsahu. Práca Pokrajinskej komisie bola čiastočne v súlade s rozdelením okupačných zón počas druhej svetovej vojny a bola založená na územnom princípe. Respektíve, celé územie spadajúce pod jurisdikciu Komisie bolo rozdelené na krajské poverenctva so sídlami v Novom Sade, Sombore, Subotici, Zreňanine, Pančeve, Srijemskej Mitrovici a Zemune. Zároveň do každého z krajských

povereníctiev patrilo určitý počet krajských štatistických rád, ktoré boli zložené z väčšieho alebo menšieho počtu miestnych povereníctiev.

Údaje o zločinoch boli zhromažďované priamo miestnymi poverenctvami prostredníctvom jednotných tlačných prihlášok. V každom tlačive prihlášky bolo potrebné uviesť údaje o zločincovi a obeti, ako aj o samotnom zločine: miesto, popis, škodu, dôkazy atď. Prihlášky spolu s ich zoznamami, predkladali miestne poverenctva na území určitého kraja štatistickým radám. V radách boli prihlášky ďalej spracované, aby na ich základe boli vyhotovené rôzne evidencie. Prostredníctvom krajských povereníctiev bola konečnou stanicou celého zhromaždeného a usporiadaného materiálu Komisia v Novom Sade. Na základe prijatého materiálu boli vynesené rozhodnutia o zistení zločinu, páchatela, obete a škody. Komisia bola povinná uschovať originálny materiál vo svojom archíve, pričom prepisy a vynesené rozhodnutia predkladala Štátnej komisii v Belehrade a samotné rozhodnutia príslušným verejným prokuratúram.

Okrem spomenutých organizačných zložiek Komisia zahŕňala aj špeciálne anketové komisie. Všeobecne povedané, úlohou anketových komisií bolo „uskutočniť anketu o všetkých masových zločinoch okupanta a jeho pomocníkov spáchaných počas okupácie a spracovať ich v elaborátoch“. Komisia konkrétne, s prihliadnutím na už spomenuté špecifiká okupácie Vojvodiny, klasifikovala všetky trestné činy podľa území a v území podľa skupín. Anketové komisie zhromažďovali dostupné dôkazy pre každé územie a skupinu zločinov a konečným výsledkom ich práce boli „elaboráty“, respektíve podrobné správy o spáchaných zločinoch po skupinách. Pôsobili nasledovne regionálne anketové komisie: 1. Anketová komisia pre Bačku a Baraňu; 2. Anketová komisia pre Banát; 3. Anketová komisia pre Srijem.

Každá z komisií mala niekoľko krajských pobočiek. Okrem vyššie uvedených existovali komisie príslušné za územie celej Vojvodiny: 1. Anketová komisia pre tábor „Sajmište“ (nachádzal sa v Zemune); 2. Anketová komisia pre Nemcov (Volksdeutscherov); 3. Anketová komisia pre zisťovanie zločinov spáchaných na Slovákoch; 4. Anketová komisia pre zisťovanie zločinov spáchaných na Židoch.

Opis časti fondu 183, ktorý sa týka zločinov proti slovenskému obyvateľstvu vo Vojvodine počas druhej svetovej vojny

Séria dokumentov, ktoré tvoria fond F.183, sleduje hlavne organizačnú štruktúru a spôsob práce Komisie. Medzi nimi však nie je samostatne vyčlenená séria ani evidencia dokumentov Anketovej komisie pre zisťovanie zločinov páchaných na Slovákoch.

Dokumenty zhromaždené touto Anketovou komisiou možno nájsť v rôznych sériách fondu. Séria AK INV obsahuje celý rad zápisníc o výsluchoch Slovákov, ktorí sa stali obeťami zločinov. Zápisnice sú vyhotovené v kratšej forme, na pol strany až na dvoch stranách. Okrem informácií o obeti, obsahujú aj popis samotného zločinu. Boli napísané v slovenskom jazyku a je ich spolu 1 728. Evidované sú v poslednej knihe série.

V sériách, ktoré obsahujú zoznamy obetí a poškodených vojnovými zločinními, sa nachádzajú zoznamy slovenských obetí zastavených podľa kategórií zločinov. Úhrne sú tri: 1. Nútený odvod do maďarskej armády, objem 85 strán; 2. Nútená práca, objem 123 strán, a 3. Nútené začlenenie do organizácie Levente, objem 89 strán. Medzi správmi miestnych povereníctiev Komisie sú aj dokumenty s údajmi o zločinoch spáchaných na Slovákoch. Celkový počet prihlášok, v ktorých sú Slováci označení ako obeť zločinov, nie je možné v tejto chvíli presne určiť vzhľadom na to, že prebiehajú výskumy v tejto časti fondu a berúc do úvahy, že niektoré z nich sa fyzicky nenachádzajú v Archíve Vojvodiny. V tejto súvislosti existujú náznaky, že medzi prihláškami miestnych povereníctiev z tých osád, kde Slováci žili v značnejšom počte v oblasti Vojvodiny, je väčší počet archívnych dokumentov.

Aj keď sa predtým usudzovalo, že o zločinoch proti Slovákom neexistuje žiadny osobitný elaborát, vo februári 2020 sa predsa našiel v depách Archívu Vojvodiny. Ide o elaborát, ktorý nesie názov *Anketová komisia pre zisťovanie vojnových zločinov okupantov a ich pomocníkov proti slovenskému ľudu vo Vojvodine. Opis vojnových zločinov spáchaných maďarsko-fašistickým okupantom proti slovenskému ľudu v Báčke* (celkový objem: 22 strán textu) a bol vyhotovený v dvoch exemplároch, v srbskom, ako aj archaickom slovenskom jazyku. Tento dokument má prvotriedny a zásadný význam pre výskum tejto témy, respektíve poskytuje ucelený a stručný prehľad o skúmanej téme. Keďže v čase písania tohto článku stále pracujeme na podrobnej analýze archívnych dokumentov týkajúcich sa vojnových zločinov spáchaných na slovenskom obyvateľstve počas druhej svetovej vojny, tentoraz nebudeme prezentovať konečné výsledky, ale predstavíme iba niektoré z najdôležitejších obsahových segmentov uvedeného elaborátu prostredníctvom príloh vo forme skenov pôvodného textu tohto archívneho dokumentu.

✦ Prvých šesť naskenovaných strán elaborátu, ktoré sa nachádzajú v pokračovaní tohto príspevku, sumarizuje charakter a rozsah zločinov spáchaných na príslušníkoch slovenskej národnostnej menšiny počas druhej svetovej vojny vo Vojvodine.

✦ Osobitným významom Elaborátu je skutočnosť, že nesporne dokazuje, že medzi obeťami tzv. Novosadskej raziie (Razie v južnej Bačke) boli tiež príslušníci slovenskej národnostnej menšiny. Strana č. 24 uvedeného elaborátu predstavuje štatistický prehľad „Súčtu spáchaných zločinov maďarských okupantov proti slovenskému ľudu v Báčke“.

✦ Záver elaborátu (príloha 22) je zhrnutím tohto archívneho dokumentu vypracovaného Anketovou komisiou pre zisťovanie vojnových zločinov okupantov a ich pomocníkov proti slovenskému ľudu vo Vojvodine. Na konci Elaborátu je zoznam „potvrdených zločincov, ktorí spáchali zločiny proti slovenskému ľudu v Báčke“, s celkovým objemom ďalších 6 strán textu.

1

ZLOČINY KTORÉ POPÁCHAL OKUPANT NA SLOVENSKOM ĽUDE V BAČKE.

Keď sa Hitlerovi a jeho spolupracovníkom podarilo presvedčiť väčšiu časť nemeckého národa o "rasovej" politike a "nadčloveku", podporovaný svetovou reakciou, dal sa plným tempom do zbrojenia s tým cieľom, aby si násilne vynútil od susedných slovanských a ostatných národov žijúcich na východe t. z. v. "Životný priestor".

V súvisi s vyzbrojením Nemecka, Hitler počal rozširovať svoje "rasové" učenie i v susedných štátoch. V mnohých štátoch Hitler našiel svojich stúpencov, ako čo bol v Maďarsku Horty, ~~XXXXXX~~ v Norsku Kvisling, v Československej Republike Tiso, Tuka a Hácha a v Juhoslávii princ-Pavel-Karadorđević, Stojadinović, Maček a iní. Tito sateliti, rozumie sa mali slúžiť a byť piatou kolonou pre jeho germansko-imperialistické ciele, ktoré on menoval "Životným priestorom pre vyšiu rasu".

Podporovaný svetovou reakciou Hitlerovi sa podarilo, po naby sa vyzbrojiť. Získaním mnohých Európskych štátov, vlastizradcov, reakcionárov hlavne v Anglicku a Francúzku, Hitler počal tento svoj plán uskutočňovať a najprv malé štáty jeden za druhým násilne okupovať. Tieto reakčné vlády nie aby sa boly postavili proti tomuto zločinu, čo bolé ich povinnosťou podľa mierových smlúv a dohôd, ktoré mali s niektorými z týchto štátov. Miesto toho Chamberlain a Daladier spolu s Hitlerom a Musolinim doniesli hanobný rozsudok nad Československou Republikou a prinútili ju na kapituláciu, čo sa potom vypomstilo samému Francúzku a Anglicku.

Po okupovaní Československa, Hitler sa nezastavil ale šiel ďalej a napadal štáty jeden za druhým.

Keď národy Juhoslávie 27. marca 1941. roku, zvrhli hanobný pakt s osou Rim-Berlin, do ktorého ich zavliekla Juhoslovenská piata kolona, na čele s princom Pavlom, Hitler a Musolini s ich najvernejším satelitom Hortym, vrhli sa ako dravé zveri na národy Juhoslávie. Juhoslávia bola Hitlerovi potrebná k valí hospodárskému využívaniu a preto aby mu poslúžila ako priechod pre ďalšie dobývačné ciele.

Takto v prvej polovici apríla 1941. r. stredoveké maďarsko-fašistické horďy počali sa valiť do Báčky, ktorú Hitler a Musolini hodili Hortymu ako kus chleba, aby si zastal k ich boku a aby spolu s nimi páchal zločiny, ktoré chceli páchať na slovanských a mierumilovných národov východnej Európy.

Slovenský ľud žijúci v Báčke, mlčky s nedôverou dočkal týchto svojich odvekých nepriateľov. Tušil čo sa bude s ním odohrávať počas poroby. Keď maďarský "Honved" okupovali slovenské dediny, našli ulice prázdne, nik ich nevitil, nepozdravoval, na slovenských domoch neviaľi maďarské zástavy. Maďarský fašistický okupant boli týmto prekvapení, divili sa že ich Slováci tak to chladne dočkali. Oni si predstavovali, že su tyto Slováci takí ako tí u nich, ktorých oni takmer odnárodnili, ktorí nesmu preukázať svoje národné čítanie, lebo mu tov Hortyovsko-fašistickom štáte nedovolili a nedali ani najmenšieho vzdelania v duchu vlastného národa.

Po internovaní a dokonca i zavraždení niekoľkých podozrivých Slovákov pri vpáde do Báčky, prvou ich politickou prácou bolo získať Slovákov pre seba proti bratskému Srbskému národu, s ktorým Slováci spolu v Bačke žili. Tu maďarský fašisti narazili na rozhodujúci odpor slovenského ľudu žijúceho v Bačke. Slovenský ľud, nieže že by sa nechcel dať do spolupráce s nimi v ich

./.

zločineckej práci, ktorú oni počali prevádzkať nad bratským srbským národom ale sa ešte väčšmi sjednotili s ním a ostatnými antifašistickými národami v Báčke, a hneď od prvého dňa dával morálny odpor. Keď maďari počali vyháňať z Báčky srbské obyvateľstvo, slovenský národ odprevádzal ho so slzami v očiach a sovretými päsťami. Presvedčený tým, že sa Slováci nedať získať pre ich politiku a zločinecké diela, maďarsko-fašistický okupant ukázali svoju pravú barvu naproti Slovákom, a nerobili viacej rozdiel ~~me~~ v postupovaní medzi Slovákami a ostatnými antifašistickými národami v Báčke.

Nastaly pre Slovákov veľmi ťažké časy, prenasledovanie, trýznenie, žalárovanie, vraždenie, rabovanie a odnárodnovanie. V tejto svojej zločineckej práci maďarský fašistický okupant snažili sa predstihnúť i svojich pokroviteľov fašistických Nemcov. Vymyšľajúc všetky tie najhroznejšie spôsoby mučenia a trýznenia, počnúc od stredovekých až po dnešné moderné trýznenie vyťahovaním elektínov.

Keďže maďarský fašisti videli, že sa slovenský národ nedá ani takým spôsobom prinútiť aby sním pracoval, vrhly sa na prevýchovu slovenskej mládeže. V slovenských školách počali zavádzať maďarštinu už od prvej triedy, hoci slovenské deti a slovenský učiteľ/vynímka/^{niekoľko} nevedeli maďarsky. Na slovenské oddelenia kde vôbec nebolo maďarských detí vtisli maďarských učiteľov, ktorý nevedeli ani slova slovenského. Aké to bolo učenie kde učiteľ nevedel slovensky a deti maďarsky je každému jasné. Matica Slovenská nepracovala počas okupácie preto, že nechcela pracovať v takom duchu ako jej to nakladal maďarský fašistický režim. Slovenských chlapcov začali násilne verbovať do tzv. ~~XXXXXX~~ organizácie "Levente", ktorá bola vojensko-fašistického rázu. S touto organizáciou chceli maďarský šovinisti prevychovať slovenskú mládež v maďarskom fašistickom vojenskom duchu, takto ich prichystať do boja proti bratskému ruskému národu, ale slovenská mládež nepodľahla tomuto pokusu o prevýchovu na fašisticko vojenskú ideu. Slovenský chlapci odporovali a nechceli sa zúčastňovať na leventistických cvičbách za čo boli prenasledovaní, trýznení, urážaní na národnej oti, čo možno vidieť z množstva zápisnic.

Násilné odvádžanie Slovákov do maďarsko-fašistického vojska.

Je známe, že maďarsko malo so starou Juhosláviou pakt o večnom priateľstve a ktorí však maďari pogazili a okupovali Báčku. Okupovanie Báčky bolo nezákonné i s toho dôvodu že medzinárodná organizácia a spojenecké národy to neuznávali. To všetko neprekážalo maďarským fašistom aby na území Báčky násilne mobilizovali slovenských chlapcov do maďarského fašistického vojska. Slováci žijúci v Bačke, nevedeli po maďarsky a pre toto boli v samom vojsku vysmievaní, urážaní na národnej oti ba aj trýznení. Slovenský chlapci boli vysielaní nedocvičení na východný front kde sa s nimi zachádzalo tiež neludský. Slováci čítia slovensky nechceli bojovať proti bratským sovietským národom, mnohí s ním prechali z maďarsko-fašistického vojska, prebehávajú, jedni k Červenej Armáde iní sa vracali domov kde sa kryli a postupovali do Slovenského partizánskeho oddielu ktorý účinkoval v Báčke. Okupantský žandári, verejná a tajná polícia, rodiny takéhoto úprehlíkov prenasledovali. Po slovenských dedinách, zatýkanie, trýznenie, internovanie do koncentračných táborov bolo na dennom poriadku. Tieto všetky prenasledovania slo-
~~XXXX~~
 zvrhli nezlomily duch slovenského národa, a nesvedly ho s jeho pokrokovým de-

mokratickeho pesvedceni. Slovenský národ sa však zato nedíval so založenými rukami ako ho maďarsko-fašistický okupanti chceli zničiť, ale hneď od prvého dňa povstania juhoslovanských národov, zúčastňuje sa spolu so srbským a ostatnými antifašistickými národami partizanského odboja. Už 1941 roku v lete slovenský partizán spolu s ostatnými slovanskými národmi činne účinkujú v organizácii národného povstania a v ničení okupanta. Pod najťažšími podmienkami aké boli v Bážke vzhľadom na jej rovinu a nelesnatý pôdu. Maďarský fašisti v boji s partizánmi postupovali nesprávne a proti medzinárodným predpisom. Jeden konkrétny príklad: 19. novembra 1941 roku na Dunaji, dočasnej hranici maďarsko-horvatskej slovenský partizán zajal dvoch maďarských vojakov, držiac sa ľudskosti týchto nezavraždiť ale ich pustil na slobodu. V ten istý deň padol do zajatia jeden partizán Ján Kardelis, ktorý bol ťažko ranený ale maďarský fašistický honvéd nehládac na to že ~~xx~~ mu cez otvorenú ranu na žalúdku vypadli poranené črevá, bili ho a trýznili i napriek tomu že padol do bezvedomia. Potom ho odviezli do nemocnice kde ho za štyri mesiace liečili a za celý čas trýznili a takého slabého odvliekli na strelište a tam ho odstrelili.

~~XXXXXXXXXX~~ Tento partizánsky odboj Slovákov podporoval takmer celý slovenský národ žijúci v Bážke. Kolaboranti a spolupracovníci okupanta boli len ojedinelé prípady, tých však národ poznal a biľagoval ich ako zradcov svojho národa. Keď maďarsko-fašistický okupanti pocítili, že slovenský národ čím ďalej tým viacej vstupuje do národno-osloboditeľského hnutia, začali s masovými odvádzaniami Slovákov na nútené práce. Tisíce Slovákov bolo odohnatých na ťažké a nútené práce, kde pod najťažšími podmienkami, uražaní na národnej cti, trýznení, posielaní do baní, na nebezpečné miesta ako je zbieranie mín, kde mnohí stratili i svoje životy.

Maďarsko-fašistickí zločinci odišli z Bážky kde sa viacej nikdy nevrátia a však ich zločinecké diela zostanú v pameti slovenského národa výstraha na vždy, lebo nebolo rodiny ktorá by nemala niekoho v "Armii", koncentráku, na nútenej práci, násilne zmobilizovaného k maďarsko-fašistickému vojsku. Slovenský národ pretrpel tisícové obete od maďarsko-fašistických okupantov a tým dopomohol tiež k urýchleniu k zničeniu barbarského fašizmu.

Preto sa slovenský národ pridružuje juhoslovanským národom a bratskému československému národu a žiada potrestanie maďarsko-fašistických votrelcov.

Smrť fašizmu - Sloboda národa!

" A R M I J A "

Zločiny maďarských okupantov datujú hneď od prvých dní okupácie. Príchod maďarského vojska, maďarských žandárov v a v civilných šatách, fašistický orientovaných uradnikov, obchodnikov a iných zamestnancov, ich účinkovania na území Bážky a Barane znamenalo celý rad zločinov pachaných na Slavianoch a Židoch a pozdejšie i na Maďaroch, ktorí sympatizovali so Sov. Ruskom. Cieľ zločinov bol:

1/ Zastrážiť Slovanov natoľko, žeby sa neopovažili podniknúť subverzívne akcie proti poriadku, ktorý násilným nastolili maďarskí revizionisti, spojenci fašistického Nemecka a Talianska,

2/ pozbavením života, internovaním, vypovedaním zo štátu chceli zlomiť a paralizovať vplyv a význam Slovanov v hospodárskom živote Bážky a

3/ doplňovaním preriedených radov slovanských maďarmi s územia "Trianonského" maďarska, Bukoviny a Bosny chceli dosiahnuť oprávnenosť svojho nároku na toto územie po vojne.

Aby svoj cieľ dosiahli, maďarský okupanti porobili mnohé opatrenia, ktorými na najneludskejší spôsob chceli zlomiť duch vzdorovania Slavianov a Židov v Bážke.

V Pernasledovaní Slovákov v Bážke rozoznávame dve fázy.

1

Počas vnikania na územie Bážky a v prvých dňoch okupácie maďarské vojenské útvary a orgány, maďarského kráľovského protišpionážneho oddelenia so sídlom v Novom Sade za výdatnej pomoci Nemeckej menšiny, členov hitlerovského združenia "Kulturbundu" a fašistický orientovaných Maďarov začali uskutočňovať svoj pekelný plán.

V slovenských obciach pristúpili k zostavovaniu menoslovu osôb, ktoré boli známe ako nekompromisný vlastenci, hlásatelia spolupráce so Srbmi a idee včeslavianskej vzájomnosti počas juhoslavanskej éry, ako nesmieriteľní odporcovia, nepriatelia myšlienky svätéhoštefanskej, ako členovia juhoslovanskej organizácie "Četnik", ako aj tých, ktorí vyčiny nacifašizmu verejne, prednáškami alebo skrze tlač, biľagovali.

V menoslove uvedenej osoby potom boli zaradené v najľakšom prípade do zoznamu rukojsných a ručili za poriadok vo svojej obci. V prípade narušenia poriadku hrozili im odstrelenie.

Tých, ktorí sa im zdali "nebezpečnejší", internovali.

Internovanie bolo trojaké:

a/ internovanie celých rodín

b/ internovanie iba jednotlivých osôb do politických internačných táborov alebo

c/ internovanie jednotlivcov, poľažne odstránenie jednotlivcov s doterajšieho miesta pobytu a ich preloženie do niektorého miesta v srdeci Maďarska, kde sa museli stále zdržovať, nesmeli sa odtiaľ vzdialovať a museli sa riadne každodenne alebo dvakrát týždne hlásiť na žandárskej stanici.

II

So vstupe SSSR do vojny nastáva druhá fáza.

Maďarské protišpionážne oddelenie v Novom Sade dostáva posilu v naj-

krvožlivivejšej ustanovizni, ktorá sa stala podstrachom všetkých roduverných Slovanov v Báške, v slopovestnom "Maďarsko kráľovskom 5/1 vyšetrojúcom žandárskom pododiel" /Magyar kir. V/1 csendornymozó alosztály/ v Novom Sade s expositúrami v Durđjeve v Ade, Srbobrane, Čurogu, Bášskej Topoli, Sombore a Subotici.

Metódy práce prá vyšetovanie

Maďarsko fašistickí okupanti vypracovali veľmi rafinovaný systém vyšetovania, ktorého metódy prevyšovali i španielsku inkvizíciu. Pri vymáhaní výpovedí neváhali použiť najukrutnejšie spôsoby vynucovania bez toho, žeby boli mali k tomu nejaký podklad, čisté ukojenie sadistických sklonov.

Výsluch.

Za počiatok vyšetovania v druhej fáze považovať možno moment zatykania osoby ktorá najčastejšie úplne bezzákladne podozrievaná bola zo spojenia s akciami a hnutím subverzívnych elementov. Zatykania prevádzali orgány "Armije" v civilnom odevu za spolupráce žandárov a v prítomnosti miestnej policie.

Najprv vykonali prehliadku bytu hľadajúce pri tom kompromitujúci materiál. Pri viacerých prípadoch bolo zistené, že v tom prípade, keď nič nenašli, od svojho úmyslu neupustili, ale materiál jednoducho podhodili. Po vykonanej prehliadke nasledovalo zatykanie.

Po príchode do "Armije" / sídlo "csendornymozó alosztalyu" / nasledoval výsluch. Niekedy sa však stalo, že s výsluchom započali iba nasledujúci deň alebo iba po niekoľkých dňoch, ba dokonca boli prípady, že vôbec neboli vyslúchaní.

Výsluch sa dial po jednom. Zatkutého vyviedli do spoločnej miestnosti kde ktorej sa dovtedy nachádzal, obyčajne pred troch vyšetrovateľov.

Ináče takých miestností bolo viacej. Niekoľko ich bolo na prízemí /pre mužských/, na poschodí /pre ženské/ a najväčšie oddelenie sa nachádzalo v pivnici. Pivnica bola veľmi nezdoravá, bez oblokov, potažne so zastretými obloškami, nabytá mužskými i ženskými osobami.

Na zatkutých dozeral žandár, ktorý nedovolil ani rozhovor ani pohybovanie. Stále obrátený k stene zatkutí jednu hodinu stáli a jednu sedeli. Akékoľvek pohybovanie rukami bolo prísne zakázané.

Spávalo sa na holej dlážke nesoblečene v noci bola natoľko, že sa dve hodiny stálo a dve spalo.

Na potrebu sa mohlo ísť iba v určenú dobu a to po jednom.

Výsluch sa začal priamou obžalobou zo spojenia so subverzívnymi elementami v tom srgale, že dotyčný buď poňazite, buď so stravou podporoval partizánov, poskytoval im nocľah, úkryt alebo že rozširoval partizánske letáky, oboznamoval s ich obsahom iných, buďže že aj sám osobne spolupracoval s partizánskou organizáciou.

Keď vyslúchaný nedával žiadnu odpoveď alebo jeho odpoveď nespĺňovala očakavanie inkvizítorov, nasledovalo trýznenie, aké nezaznamenali dejiny kultúrnych národov. Každá s týchto obetí okúsila systém trýznenia, ktorý okupant vypracoval do podrobnosti a dôsledne ho aj praktikoval.

Výsluch sa dial permanentne vo dne i v noci. Takýto inkvizitorský výsluch trval riadne celú jednu hodinu a často i dlhšie.

Spôsoby trýznenia boli rozličné. Najčastejšie k tomu používali gumenú palicu /rôznej hrúbky a dĺžky/, rôzne tvrdé predmety, drevenú lavicu

elektrický prúd, železné kliešte, klince, ihly, vrecia so štyridsať kilogramovým obsahom, papierový sáčok s ohreňom, cvikanie prstov do dvier a rôzne druhy duševného trýznenia ako vysmievanie urážanie ponižovanie a iné.

Sám priebeh výsluchu sa dial takto.

Keď sa obžalovaný s obžalobou neshodoval začali ho zauškovať, kopat a hrozne nadávať. Ak ani potom nepovoľoval, rozkázali sa mu vyzuť. /Vyzuť sa to nebolo žiaden problém, raz dva bolo hotové, lebo zatkutý hneď pri vstupe do "Armije" obrátil o šnurovačky a predmety, ktorými by si mohol na tele ublížiť, prípadne pomocou ktorých by mohol spachať samovraždu. / Keď bol vyzutý, sviazali mu za chrbtom ruky, povalili horeznačky na lavicu tak, aby mu nohy z lavice trčali, potom ho priviazali na niekoľkých miestach remeňami o lavicu, že sa ani pohnúť nemohol. Keď stým boli hotoví, za neprestajných nadvok jeden s nich mu zapchal kabátom ústa alebo si jednoducho sadol mu na prsa a jednou rukou mu zapchal ústa. Druhý vzal palicu a už aj začal mlátiť palicou po podošvách z celej sily. Keď jeden vystal pokračoval v bití iný a tak to šlo, kým nešťastná obeť nezamdlievala. Pri prvom bití robili i prestávky, ktoré boli vyplnené ukrutným ponižovaním. Rozkázali zmiznúť na pr. obeť, vtedy keď na nohách sotva stála aby ukázala ako sa tančí srbské kolo, ako čardáš, foxtrott, ako tancuje medveď na retiazke. Po prestávke sa v v bitke pokračovalo. Keď už podošvy veľmi zapuškly a zabehly krvou bili po nohách nad kolenami, po stehnách a po zadnej časti tela. Potom nasledoval zase tanec alebo preskakovanie topánok, lavice alebo štvieranie po stene. Keď obeť ustávala, kopali ju, bili gumou po hlave, chrbte a inde. Ak ani po druhom bití nepovoľoval obžalovaný, rozkázali mu vystreť dlane, aby mu potom namerali na ne dvadsať do štyridsať hrozných uderov. Zničenú obeť duševne a telesne obyčajne museli takmer vyniesť do miestnosti odkiaľ ju priviedli. Ale miera utrpenia tým naplnená ešte nebola. Keď sa obžalovaný vrátil na predčísle svoje miesto, nedovolili mu ani sadnúť, ani voču piť, najmenej jednu hodinu.

Poznamenávame, že sa hlas nešťastných obetí rozliehal po celej budove a doliehal do všetkých izieb. To však patrilo do ich programu, lebo tým chceli zauškovať na ostatných nešťastníkov, chceli ich na ten spôsob zlomiť a prinútiť k doznaniu.

Aby sa však vonkajší svet nedozvedel o hrôzách, ktoré sa v tej budove dejú, kedykoľvek bol výsluch, na balkone budovy vyhrávala vojenská hudba.

Nasledujúci výsluch bol niekedy hneď na druhý deň, ale niekedy aj o týždeň. Pri druhom výsluchu trýznenie už bolo kombinované. Bitka gumenou palicou ako predtým, pichanie ihly pod nechty a hneď potom bitie po pohlavných údoch. Tovšetko sa dialo odrazu, súčasne. Ztyranú obeť potom vyslúchali.

Pri treťom, štvrtom a ďalšom výsluchu spôsoby tyrania boli ešte komplikovanejšie. Vrocholon trýznenia bolo elektrizovanie. Pri výsluchu žien a dievčat okupanti sa dopúšťali znásilňovania. I keď platilo pravidlo, že pri výsluchu a následkom výsluchu obeť nesmie zomrieť, stalo sa tak vo viacerých prípadoch.

/Na dôkaz pravdivosti nášho tvrdenia poukazujeme na výpovede obsažené v zápisniciach tu pripojených pod č. 92, 232 a 462 /.

Pri výsluchu vždy bola zostavovaná zápisnica, ktorú obžalovaný musel vlastnoručne podpísať. Keď sa zdráhal to urobiť, zápisnicu podpísať nechcel, vystavoval sa tomu nebezpečeniu, že bude ďalej trýznený až do zamdlenia.

Keď obžalovaný zápisnicu podpísal/ a podpísali ju mnohí iba preto, aby vyhli ďalšiemu trýzneniu/, očakávať mohli sudechie.

Komu nemohly nič dokázať, pustili ho na slobodu. Predtým však musel podpísať osvedčenie, že v "Armiji" nebily ani jeho ani iných. Vyhrážali mu mu preto, že ak by niečo takého rozprával, zase sa dostane do "Armije". V prípade že sa obžalovanému dokázala iba malá vina, bol prepustený na slobodu a postavený pod policajný dozor.

Keď bolo v otázke ťažšie podozrenie, obeť sa dostala pred štátariálny súd /röktön bíraskodás/.

Druhy a práca vojenských súdov.

Vojenské súdy okupanta byly dvojaké: súdy ktoré byly nimi iba formalne a súdy, ktoré byly súdy nielen formalne, ale i obsahové.

Po utvorení V/1 vyšetrojúceho oddelenia tj. po 1.VII.1941 organizované byly skutočné vojenské súdy. Toboly :

1/ Štátariálne súdy /röktön bíraskodás/

2/ Súdy hlavného general štábu a

3/ Riadny vojenský súd V. armádného sboru v Segedíne.

Štátariálne súdy byly po väčších mestách. Pozostávaly z päť členov, z ktorých jeden viedol a druhý mu predsedal. Pred tento súd sa obyčajne dostávali všetci obžalovaní z "Armije".

Obžalobu zastupoval vojenský štátny žalobca.

Obžalovaného hájil vojenskými vrchnosťami postavený obhajca.

Tieto súdy organizované byly na základe vyhlášky Novakovich Bélu, podmaršala a hlavného veliteľa južného vojska, ktorý mal neobmedzenú moc pre spravovanie okupovanej Bážky. V prípade smrtného výroku právo omilostenia prenesené bolo s regenta Hortyho na Novakovicha.

Tento súd fungoval iba počas trvania stanného práva. Po jeho zrušení, zrušené byly aj štátariálne súdy.

Zostalť iba dva súdy: súd hlavného generalštábu a segedínský vojenský súd. Ťažšie veci a prípady súrneho povahy pojednával prvý, a veci menšieho významu dostávalť sa pred riadny vojenský súd v Segedíne. Súd hlavného generalštábu nemal stále sídlo, vysielaný bol dľa potreby. Obžalovaný z "Armije" po absolvovaní kurzu trýznenia museli čakať na príchod súdu hlavného generalštábu, ktorý potom pojednával ich obžalobu. To vyčkávanie trvalo niekedy hodne dlho i do 10 - 15 týždňov.

Keď sa dokázalo, že sa obžaloba zakladá na vynútenom priznaní, že je podozrenie menšieho významu, prejednávanie obžaloby bolo prenesené na riadny vojenský súd v Segedíne.

Do "Armije" sa dostávali i takí, proti ktorým nemali žiadny usvedčujúci materiál, ale ich dovliekli čiste na základe udania miestneho notára alebo iného svojho dôverníka./ poznamenávame, že notár bol takmer neobmedzeným pánom obce, ktorý predstavoval mocenskú základnú buňku maďarskej politickej moci a administratívneho aparátu/. V takom prípade nešťastníka hrozne vymlátili a potom pustili domov.

Osud jednotlivcov, ktorí sa dostali pred súd bol ten, že ich odsúdili buďto na smrť, dlhodobý žalár, krátkodobý žalár alebo ich oslobodili.

Počet tých Slovákov ktorí prešli cez "Armiju" vynáša vyše 300 osôb. Z týchto niektorí boli odsúdení na smrť, niektorí na žalár a malý počet z nich bol oslobodený.

Najpozoruhodnejší prípad hromadnej popravy stal sa v Petroveci. Po po hroznom trýznení v zlovestnej "Armiji" ôsmi mladíci / šiesti boli Slováci z Petrovca a dvaja Srbi z okolia Petrovca/ študenti, remeselníci a roľníci, obžalovaní boli z vlastizrady. Súdny boli súdom hlavného general štábu a odsúdení na smrť. Smrtný výrok bol prevedený verejným obesením v Petroveci.

S hore navedeného vidno koľko Slovenský ľud žijúci v Bážke musel trpieť počas štyriročnej poroby. Boly také osoby ktoré boli 5-6 razi v takej mučiarni ako bola Novosadská "Armija" kde ľudia prosili a volili by si radšej smrť ako prežiť ešte jeden deň v ktorom by maly prežívať znovu také trýznenia.

Čo mohlo udržať Suzannu Kardežisovu, ktoré bola šest razi v v tejto mučiarni "Armiji" a až 10-15 dní takto mučená a trýznená. Udržala ju len pevná viera vo víťazstvo pravdy nad temným fašizmom, ktorému cieľ bol na takýto spôsob vyníčiť Slovanské a ostatné mierumilovné národy.

Tá istá viera udržala i stovky Slovákov ktorí nepodľahli maďarsko fašistickej beštialite.

Tieto obeť fašizmu žiadaju aby maďarsko fašistický vinníci boli potrestaní spravodlivo, tak ako si to zaslúžili.

SÚHRN POPÁCHANÝCH ZLOČINOV MAĎARSKÝMI OKUPANTMI NA

SLOVENSKOM ĽUDE V BÁČKE.

Napomíname že súpis nie je úplný, pretože v maďarských anekdotických de-
dinách, kde bývali jednotlivé slovenské rodiny, ktoré boli väčšou čiast-
kov vyvraždené alebo odhnané do koncentračných táborov a o ktorých ne-
ma kto dať presné dáta.

Štatistický prehľad ľudských obetí pozbavených života

O b e c	počet zavraždených vo väzení, v koncen- tráckoch a v ráziach	počet zahynutých na nútenej práce	počet zahynu- tých v maď.o- kup. vojsku	Spolu XXXX
Kysáč	54	18	30	102
Petrovec	24	40	42	106
Hložany	20	11	22	53
Kulpín	2	-	12	14
Pivnica	4	22	21	47
Selenča	5	14	18	37
L a l i t z	2	4	5	11
Bač. Palánka	5	-	9	14
Č i b	2	1	2	5
Nový Sad	28	-	-	28
Červenka	40	-	-	40
Silbaš	5	-	6	11
Bepoš	-	1	6	7
Torža	-	-	6	6
Bajša	-	-	2	2
S p o l u obetí:	191	111	181	483

Štatistický prehľad prenasledovania a trýznenia

Druh zločinu	počet prípadov
A - Vchod okupanta	104
B - Vznemenie a "Armia"	97
C - Rázie	207
D - Internovanie a "Armia"	123
H - Prenasledovanie a "Armia"	493
I - Odňatie občianstva	102
S p o l u obetí	1126

D O S L O V.

Mimo týchto, napred uvedených, ľudských obetí, slovenský ľud žijú-
ci v Báčke, maďarsko-fašistickým okupantom bol poškodený i materiál-
ne.

Tieto škody zapríčinené na majetkoch delíme do dvoch skupín:

Do prvej skupiny patria škody, zapríčinené okupantom úplne zloži-
nským spôsobom, asice tak, že okupant jednoducho v padol do domu a vy-
raboval šatstvo, potravné články, statok, postroje, koše a ine. V mnohých
prípadoch toto urobil v poly, počas poľných prác.

Takýmto spôsobom slovenský ľud bol orabovaný asi o 1200 koni a
postrojmi, asi o 700 vozov, a nie malé množstvo roháčeho statku a
druhého statku a konečne o bielych, šatstvo a ine veci.

Do druhej skupiny zaraďujeme škody zapríčinené na majetkoch, kto-
ré boli prevedené pod rúžkou zákona. Maďarský okupant si pre takéto
zločiny vyniesol i zákon o rekvirácii. Fakte bolo odobraté slovenskó-
mu ľudu asi 3000 /tritisíc/ katastrálnych jutár zeme a dodelené Ma-
ďarom. Často rekviráciou odobral okupant okolo 5000 kusov rôzneho stat-
ku /kono, kravy, voly, svine atd./ na ktoré v väčšom počte prípadoch dal
stvrzanky ale ktoré najčastejšie nevyplatil a ak áno, tak len minimál-
nou sumou.

Ze všetkého uvedeného vidno, že sa báčenský Slováci neshodovali
s maďarskou okupáciou, že si ju nepriali, ani sa s ňou uspokojili ne-
mohli, lebo im v živéj pamäti bolo prenasledovanie ktoré zakúsili od
svojích tyranov pred prvou svetovou vojnou. To množstvo zločinov, kto-
ré na slovenskom ľude okupanti popáchali, je jasným dôkazom toho, že
úmysel okupantov bol, aby bitím, trýznením, vraždením, internovaním a i-
nými opatreniami podľahli národné povedenie báčenských Slovákov, uro-
bil ich poddajnými a poslušnými nástrojmi svojho politického plánu,
ktorého uskutočnenie znamenalo by národné odumieranie Slovákov.

To tomto hroznom utrpení, ktoré báčenský Slováci utrpeli, ktoré im
zapríčinil maďarský fašistický okupant, počas celej okupácie, Slováci si
prajú aby všetci vojnoví zločinci boli postavení pred súd, aby boli
spravodlivým trestom potrestaní, aby narušiteľné národy mohli žiť v
mieru a bratskej shode.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NÁRODU!

Tajomník
anketnej Komisie
[Podpis]

Členovia
Anketnej Komisie

Predseda
Anketnej Komisie
[Podpis]